

סדר בברית

הרי לך מילת-קסם — יעילות. מילה המעוררת הרדת-קודש אוטומטית. מי יעז להתנגד ליעילות? מי מוכן לכך שיוכתם כאויבי היעילות המקודשת?

ומי שיש משהו העומד על מישמר היעילות כמדינה הזאת.

למשל: היעילות בעתונות. איך אפשר לסיבול איסור כזה? יש יותר מדי עתונים. יש הרבה יותר מדי עתונאים. זה מתנגד לכל כללי האירגון היעיל והשימוש הסביר בכוח-אדם.

על כן באה הצעת חוק לשון הרע, ש-נועדה להביא לסגירת כמה יומנים ושבו-ערי גוססות. על כן בא הרעיון השן להסמכת עתונאים מטעם מוסד הכפוף לשל-סון, כך שימנע מספר מלכלכי-הנייר.

תחי היעילות!

משל שני: היעילות ברדיו ובטליוויזיה. יש הרוצים להפוך מוסדות אלה לגופים ציבוריים, הכפופים לביקורת הציבור. איזו גישה בלתי-יעילה! לאן נגיע אם הרדיו יצטרך לבטא את כל הורמים בציבור, להביע את דעתו של כל מיני יוצאי-דופן החותרים תחת השלטון היעיל.

על כן באה הצעת חוק רשות-השידור הממשלתית. ראשה-המשלה ימנה מנהל. ה-מנהל יעשה מה שראשה-המשלה יגיד לו לעשות. כל אדם יידע לשם מה ולשם מי קיים הרדיו.

יהיה סדר. תהיה יעילות.

משל שלישי: היעילות בבתי-המשפט. אלה בכלל מרגיזים. שופט אחד ואומר שאהרון כהן מרגל; בא שופט שני ואומר שאין הוא מרגל. נותנים צחים-על-תנאי לכל מיני יסודות טרדניים, המפריעים למקידים יעילים, מדברים גבוהה על חופש ההחשבה וחופש הייבור, וכל מיני שטויות בלתי-סבירות כאלה.

על כן הגיעה השעה להפוך את בתי-המשפט לסניף של התביעה הכללית. צרי-כים לשכן אותם בבנייני התביעה, או לשכן את התביעה בבנייני המשפט. צריכים למנות יועץ משפטי שישאר באותו זמן גם שופט.

שיהיה סדר. שתהיה יעילות. משל רביעי: היעילות ביחסי-חוק. פעם שרר כאן ברדק גמור. כל אחד דיבר עם מי שרצה, סתם ככה. גזו גולן הלך ודיבר עם האלג'יריים, אהרון כהן דיבר עם מי שדיבר, נחום גולדמן דיבר עם הרוסים ואנשי הפעולה השמית דיברו עם שרים ערביים.

על כן בא חוק בטחון המדינה, והתקדים של שילית דרכונו גולן, וסתירת פיו של גולדמן. כדי לשים קץ לאי-הסדר המה-פיר. יפתח את הפה רק מי שמקבל משכורת כדי לפתוח את הפה. כל האחרים ישתקו.

תחי היעילות!

★ ★ ★

היה ברור כי במקום או במאחר יגיעו חסידי היעילות אל המוסד ששמו כנסת.

כי מוסד זה — הריהו אביאבות חוסרי-היעילות. מוסד-להכעים ממש. קודם כל: כמה זמן מבזבזת הכנסת על דיבורים? יושבים שם מבוקר עד ערב, ו-מדברים ומדברים ומדברים. כלום לואת תיקרא יעילות?

אהרי ככלות הכל, אין לדרוש כי מומחה ליעילות יתייחס אל הכנסת אחרת מאשר, למשל, לבתי-הרושע לנקניקים. זה מכונה וזו מכונה. מכונה אחת מייצרת נקניקים, המכונה השניה מייצרת חוקים ממשלתיים ותקציבים ממשלתיים.

את ייצור הנקניקים אפשר למדוד במיט-פרים של תפוקה. כך-וכך קילוגרמים לשעה. כך-וכך מטרים של נקניק לכל פועל ב-יום עבודה.

מדוע לוותר על קנה-המידה זה לגבי הכנסת?

כמה סעיפים של הצעות-חוק ממשלתיות מעבירה הכנסת בשעה אחת של עבודה? לשון אחרת: כמה מטרים מרובעים של

חקיקה מייצר כל אחד מ-120 חברי הבית בחודש עבודה? אם נציג את הבעייה כך, נצטרך להגיע לאותה מסקנה עגומה אליה הגיע כותב ה-מאמר הראשי בדבר של יום שישי האחרון.

מצב היעילות של הכנסת הוא בכל רע. עכור דת החקיקה והטיפול בתקציב מפגרים. ישנן הפרעות הפוגעות ביעילות התהליך. כל מיני דברים לא-ראויים, כמו הצעות-לסדר-היום, הצעות-חוק פרטיות, ועוד ועוד.

כתב דבר: "אילו הייתה הכנסת מועדון-ויכוחים, לא היה בכך משום רע. אלא ש-היא מוסד אשר בדיוניו — ובקצב דיוניו — בתקציבים ובחוקים, תלויים במידה רבה העשייה וקצב-העשייה של המדינה. אם יותן לאופוזיציה שלנו לנהוג כמבוקשה, תרד ה-כנסת לדרגת מועדון-ויכוחים."

את זאת, כמוכן, אין לסבול.

★ ★ ★

יתכן כי בתקופה אחרת היו אפילו מומ-חי-היעילות שלנו מוותרים על הניסיון להכניס סדר בברית הזה. ואפשר היה להבין

הייפלא, איפוא, כי בעלי היעיי לות הביצועיות בישראל נאחי זים קינאה למראה דוגמה נאה זאת?

האמת היא, כמוכן, כי גם הגנרל הדגול לא הגיע, עדיין, לשיא היעילות האמיתית בשטח זה. ישנם — והיו — פרלמנטים עוד הרבה יותר יעילים, פרלמנטים שהיו תאחה ליעניים.

קחו את הפוביטי העליון בי ברית-המועצות. איזה סדר! איזו יעילות!

יש צורך בחוקה חדשה — 'תחשתיים יש חוקה חדשה. הצעת-חוק ממשלתית? עוד לפני שאתה יכול להגיד יבגני אוניגין — נהג כבר הפכה חוק. תקציב המדינה? אין בעייה בארצו של סטאקאנוב. אפשר להעביר מאה עמודים, מאתיים עמודים, אלף עמודים ליום.

אך גם זה אינו, עדיין, השיא העולמי. בתואר האליפות החזיק, דומני, מוסד שכל

הרייכסטאג הגרמני: יעילות מעל לכל!

ביצועי-ישראל יכול ללמוד ממנו רבות. כחנתי לרייכסטאג הגרמני המנוח.

שם הגיעה היעילות לכלל תענוג אסתטי. חברי-הבית לבשו מדים, איש-איש לפי דר-גתו בפלוגות-הסער. הפירור בא, נאם נאום קצר של שלוש-ארבע שעות, כל החיכים קפצו על רגליהם, הרימו את זרועותיהם, שרו את שני ההימנונים ואישרו פה אחד את הצעת הממשלה.

הצעות-חוק? לא היה צורך באישור הפר-למנט, כי דבר האחד-בדורו הפך אוטומטית חוק-המדינה. תקציבו? לא היה צורך להסתייך את חברי-הבית בשביל עניין של מהיכך כמו זה. הצעות-לסדר-היום? התייחתי?

זאת הייתה היעילות בהתגלמותה הסופית. במשך שנים ארוכות לא התכנס הרייכסטאג בכלל, וחבריו הסתפקו בקבלת המשכורות. עד שקרתה תקלה מעציבה, תותחנים רוסיים הרסו את הבניין, וחיללים רוסיים קישקשו את שותיהם על עמודיו המפוארים. וידמה לי שחורבות הבית עדיין עומדות במקומן, מכוכרת לחלום של יעילות אשר התגשם.

★ ★ ★

ימים האחרונים העלו אנשי מפא"י ואחדות-העבודה שתי הצעות חשובות להגברת היעילות של הכנסת. הן יהו תב-רורים בדרכו של הבית.

הצעה אחת נוערה לצמצם באי-פן קיצוני את זכותו של חברי-כנסת אופוזיציוני להציע הצעת-חוק פרטית.

אם הכנסת דחתה הצעה כזאת — כך ואמר התיקון — לא תחזור ותדון באותו נושא תוך שישה חודשים (ולמעשה: תוך תשעה חודשים).

ברור מדוע דרוש תיקון כזה. יש בכנסת רוב של חברים הדוגלים רישמית בביטול המימשל הצבאי. כדי להשאיר את המימשל על כנו, יש צורך לשחד בכל הצבעה כמה חברי-כנסת בכסף טוב. הכסף בא אומנם מכיסיו של משלם-המיסים, אך זה בכל זאת מרגיז.

כאשר הצבעות כאלה נערכות בתכיפות, בקצב של אחת להודשיים, הרי ממריא ה-מחיר לשחקים. פעם הגיע השוחד למאות אלפים. עתה הוא מתקרב כבר למיליונים. לאן נגיע?

פשוט באוד: נגיע למצב שלא תיערכנה עוד הצבעות. הריב האוטומטי ידחה את ה-צעה פעם אחת לתמיד, ושלוש על ישראל.

לא ירימו ידיים, לא יפתחו את הפה, לא יכניסו רעיונות לראשי-הם של עוכרי ישראל, לא ישלמו כסף.

★ ★ ★

השוב עוד יותר התיקון השני הוא נועד לשים קץ למצב בו יכולות סיעות האופוזיציה לעשות יד אחת כדי לכפות על הכנסת דיון כללי בבעייה שהשתיקה יפה לה (או לממשלה).

נניח שהגענו לפרשת סובלן. קרה משהו לא-נעים, שלא כדאי לדבר עליו. לפי הסדר החדש, יגיש ח"כ אחד ויחיד הצעה-לסדר-היום. הוא ידבר חמש דקות. הממשלה תענה, או לא תענה. לשום ח"כ אחר לא תינתן רשות-הדיבור. תורמנה ה-ידיים. ההצעה תידחה, סוף.

כיום אפשר להתגבר על מצב זה. כל ה-סיעות מגישות הצעות-לסדר-היום, בנוסח דומה או שחה. כל סיעה יכולה לדבר כמה דקות בזכות ההצעה שלה. כך נידון הנושא בהרחבה, ואפשר להאיר את כל צדדיו. גם עתה יש לכך סייג ברור. לכל סיעה יש מכסימום קבוע-מראש של הצעות-לסדר-היום, אותן היא יכולה להגיש תוך תקופה מסוימת. בהגיש הצעה אחת, למשל, ב-פרשת סובלן, היא מחתרת על הצעה אחרת. אך הבהירה בידיה.

התיקון לא בא, איפוא, להגביר את היעילות. מספר ההצעות-לי-סדר-היום, שיוכחו לדיון בכנסת, יישאר אותו המספר בדיוק. לא תיחסך אף דקה אחת מזמן ה-כנסת. אך שום הצעה לא תובא עוד לדיון של ממש. הממשלה תוכל לישון בשקט.

★ ★ ★

מדוע נתעורר יציר-היעילות דווקא עתה? הכנסת לא הסרידה לאחרונה את הממשלה יותר מדי. להיפך, יעילותה יורדת בהתמדה, כפי שמוכיחות פרשת-סובלן, פר-שת-שפיגל ופרשות אחרות שהסעירו את הציבור הרבה יותר מאשר את נבחניו.

אולם דווקא פירצה זו קוראת לגבן. ה-ביצועיסטים לא היו מעזים להתנכל לכנסת חזקה, בריאה, זקופת-קומה וגאה. הם מנסים עתה להפוך את הכנסת לחותמת-גומי מט-שלחית, לחסל את יכולתה לבקר את הממ-שלה — דווקא מפני שהכנסת חלשה ו-מידרדרת.

מוטב לחיכים להבין זאת: כאשר הכנסת אינה עומדת במבחן, כאשר היא מועלת ב-תפקידיה, כאשר היא שמה את עצמה ליעג ולקלקל בעיני המונים הממורמרים, הרי היא גוורת על עצמה גורדיין של כליות. כי היא אישיות הציבורית למעשה ולגורלה מער-דות, בהכרח, את המבקשים את היסול ה-כנסת כמוסד יעיל.

כך קרה בצרפת. כך קרה בגר-מניה. כך עלו לקרות בישראל.